

OOSTVLAAMSCHE ZANTENMEDEDELINGEN VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE
FOLKLORISTEN

Maatschappij zonder winstbejag

Secretariaat van de Bond :
L. VERLODT, Zalmstraat, 69, Gent.
Alle stortingen te doen op postrekening :
969.46, Bond Oostvl. Folkloristen,
Gent.

Redactie van Oostvl. Zanten :
F. VAN ES,
Désiré De Wolfstr., 3, Aalst.
J. VERMEULEN & J. BOES.

Kludde en Roeschaard.

In dit tijdschrift is reeds meermaals de nauwe verwantschap aangestipt, welke onze Vlaamse watergeesten kenmerkt. Het mag reeds als een wetenschappelijk bewezen feit worden beschouwd, dat al onze nikkers, — heten zij Osschaard, Roeschaard, Kludde of Lange Wapper, — een gemeenschappelijke oorsprong hebben.

In deze bijdrage willen wij trachten de bloedverwantschap tussen twee « vedetten », Kludde en Roeschaard, aan te tonen.

In « Kempische Volksvertelsels » (Brussel, 926, blz. 9), verhaalt Herman Henot als volgt de oorsprong van Kludde.

In de Antwerpse Kempen woonde een man, die aan een arme vrouw haar erfenis onthield. Nadat hij gestorven was, kwam iedere avond zijn geest terug, onder de gedaante van een grote hond met ruige pels en gloeiende ogen. 't Was Kludde, die zich overdag schuil hield in holle bomen of in de bedding van een uitgedroogde beek. Hij heette ook de Tienurenhond, want 's avonds om 22 uur kwam hij te voorschijn. Dan sprong hij de mensen op de rug en liet zich dragen tot aan de huisdeur.

Op een winteravond liep een afgeleefd vrouweke, « een danig heilig menske », tot aan haar enkels door de sneeuw. Zij was gaan bidden vóór een Mariabeeld, dat aan een boom hing, maar raakte op een doolweg. 't Werd tien uur en plotseling stond Kludde vóór haar, maar zij riep in haar schrik : « Heilige Maria, sta mij bij ! ».

Als bij toverslag was de hond verdwenen. Zeven avonden achtereen ging het vrouweke weer bidden, en de achtste avond raakte zij weer op de dool. Toen stond om tien uur de hond weer vóór haar, maar nu bekende hij zijn onrecht en zei: « De schat ligt onder de okkernotenboom. De helft is voor u en de helft voor de armen ».

Het wijfje gaf de helft aan de armen en liet voor de andere helft een kerk bouwen, waar zij elke avond ging bidden. Eens zag zij Kludde weer vóór de kerkdeur staan. Hij schudde zijn pels af en werd weer mens. Hij kwam haar zijn dank betuigen, zei dat hij verlost was en schudde haar hartelijk de hand. Maar vooraf had hij zijn rechterhand met een doek omwonden. Op dat doek was de indruk van een verkooldde hand lange tijd in de kerk te zien.

Van Kludde heeft nooit iemand meer wat vernomen. Toch is hij veel later nog ééns weergekomen. Hij is de kerk binnengedrongen en heeft het doek met de zwarte handindruk geroofd, ten einde de herinnering aan zijn misdaad uit te wissen.

* * *

Er bestaan, zoals wij verder zullen zien, nog andere oorsprongsverklaringen van deze waterduivel, die meer van aard zijn om het algemeen verspreid geloof aan zijn bestaan te rechtvaardigen, dan bovenstaande overlevering.

Merken wij hier vooreerst op, dat er bij het volk een zekere verwarring heeft bestaan, die zich hierdoor uitte, dat men Kludde meermaals met de weerwolf vereenzelvigde. Dit blijkt o.m. uit volgend uittreksel van de « Vlaamse Sagen », door Alfons de Cock verzameld (1921, blz. 99).

« Kludden hebben hun ziel aan de duivel verkocht; zij krijgen een vel van hem, dat zij moeten aantrekken. Zij moeten het zorgvuldig verbergen. Maar in Wichelen was er een knecht, die 's nachts kludde liep, en die zijn vel zo slecht weggestopt had, dat zijn baas het vond. Op raad van pastoor en bisschop moest het verbrand worden bij afwezigheid van de knecht. Hier toe zond men hem om een boodschap naar een ver afgelegen dorp. Toen werd er een groot vuur aangelegd. Juist op het ogenblik dat het vel verbrand was, kwam de knecht buiten adem en nat van zweet aanhollen. Hij vertelde dat hij door een geheime macht was teruggedreven, dat hij ijselijk gemarteld was, maar dat hij zich thans verlost gevoelde ».

Minder gecontamineerd lijkt ons volgende uiteenzetting van Victor de Meyere in « Vlaamse Vertelschat », (III, 1927, 199).

« Twee lichtjes glommen in de verte, kwamen altijd dichter, tot Kludde ineens voor je stond. Hij trachtte je op de rug te springen. Maar als men zijn ogen altijd op hem gericht hield, was hij er niet toe in staat.

Maar als 't hem lukte, dan moest de man hem heel de nacht, tot de zon in de lucht kwam, voortsleuren, tenzij men een kerk of kapel voorbij moest. Dan vluchtte Kludde, zo snel hij kon.

Hij woog zo zwaar, dat het niet te zeggen is, zwaarder dan een zak graan. Het zweet liep de drager in grote druppels van het lijf en daarbij voelde hij voortdurend de hete adem van dat walgelijk gedrocht. En heel zijn lijf was, als van een pad, zo koud en klam. Men kon Kludde ontlopen, door hem een zakdoek naar de kop te gooien. Die moest hij draadje voor draadje verscheuren. Zo had men tijd genoeg, om buiten zijn bereik te geraken.

Als er nu geen Kludden of weerwolven meer rondlopen, komt dat alleen omdat men nu geen tovenaars of heksen levend meer verbrandt. Uit hun verkoolde lijken kwam altijd een Kludde te voorschijn. Die liep dan onmiddellijk de velden in en riep maar altijd : Kludde, Kludde ! ».

* * *

Deze laatste zinsnede herinnert ons aan de oorsprong, welke aan Kludde toegedicht werd door Baron de Saint-Genois. Zeer lang geleden leefde te Ternat, bij Assche (Brabant) een stokoude, aartslelijke heks. Op een zomeravond woedde een geweldig onweer en de bliksem viel op de hut, waarin het wijf verblijf hield. Niemand wou de stulp blussen en 's anderendaags vond men het lijk van de toverheks zwartverbrand in de asse. Drie dagen bleef het daar liggen. De vierde dag begaf de eigenaar van het veld zich met een paar knechten ter plaatse. Met lange haken wilden zij het lijk uit de puinen trekken, maar pas hadden zij het aangeraakt, of er kwam een klein zwart manneke uitgekropen, dat schielijk groeide tot een reus en verdween met een afschuwelijke lach, driemaal roepend : « Kludde, Kludde, Kludde ! ».

Toen de eigenaar en zijn knechten van hun ontsteltenis bekomen waren, bemerkten zij lijk noch puinen meer. Een breed

moeras met stinkend, drabbig slijk, was in de plaats gekomen. De dorpelingen zegden, dat Kludde de ziel was van deze heks, die aldus ook na haar dood de mensen kwam plagen en mishandelen.

Aldus deze versie, die vooral interessant is omdat zij een merkwaardige gelijkenis vertoont met de oorsprong, welke aan de Roeschaard wordt toegekend, zoals wij verder zullen zien.

Maar niet alleen de oorsprong, ook de fratsen zelf van deze beide waterspoken, komen in brede trekken overeen. Het zal wel niet nodig zijn Kludde's euvelheden uitvoerig te bespreken. Ze zijn doorgaans door alle folkloristen gekend. Vermelden wij slechts dat hij vooral in Brabant, Antwerpen en Limburg bekend was. Hij kon de meest verschillende vormen aannemen. In sommige overleveringen wurgde Kludde zijn slachtoffers, maar doorgaans vergenoegde hij zich er mee, zich te laten dragen. Af en toe veranderde hij zich in een paard. Wanneer de niets-vermoedende stalknecht zich dan op zijn rug wou zetten, draafde Kludde vierklauwens naar een beek of poel, waarin hij zijn ruiters een bad liet nemen. Verdween het spook, dan riep het driemaal zijn eigen naam.

De buitenlieden herkenden hem reeds van in de verte. Bemerken zij twee blauwe vlammetjes, die in hun richting kwamen, dan namen de boeren dadelijk de vlucht, want dat waren de ogen van het spook. Als zwarte kat zwierf hij 's nachts meermaals rond, wanneer hij zich niet in een pad, een vledermuis of een ezel veranderde.

* * *

Wij zijn de mening toegedaan, dat de naam « Kludde » waarschijnlijk is afgeleid van **kluwen**, in de betekenis van verward, duister, waar men niet uit kan. De benaming « Kleure », onder dewelke dit waterspook eveneens bekend stond, is een samen-trekking van **Kleuder**. In West-Vlaanderen betekent het verwante woord **Klodde** : afval van vlas.

Wat Osschaard en Roeschaard betreft, menen wij dat beide woorden etymologisch dezelfde oorsprong hebben. Het is zeer waarschijnlijk dat in de naam Osschaard het oud-Germaanse woord **hors** (ros, paard) verborgen zit. In de arische oertaal betekende **hors** : loopdier. Het zou dus een spook zijn in de vorm van een paard, meer algemeen : in de vorm van een loopdier, en inderdaad zijn er talrijke sagen in omloop, waarin Osschaard en Roeschaard dergelijke gedaante aannamen.

Ziehier nu, wat Abraham Hans, — die niet alleen een verdienstelijk volksschrijver, maar ook een onvermoeibaar zanter en folklorist was, — in zijn thans vergeten werk « Kerlingaland » (Geschiedenis, Legendes, Zeden en Gewoonten der Kustbewoners. Antwerpen, 1912) met betrekking tot Roeschaard schreef :

Voor het eerst, zegt hij, lazen wij de sage van zijn ontstaan in het Jaarboekje voor 1874 van het Conscience's Genootschap te Blankenberge.

Lang geleden stond in het duin, oostwaarts van Blankenberge, een kleine hut, bewoond door een toverheks, die allerlei wonderlijke handelingen verrichtte. In 1791 stak een geweldige storm op. De golven rezen zo hoog, dat ze te Uitkerke gezien werden. Toen de storm bedaard was, kwamen de Blankenbergenaars tot een verheugende ontdekking ! De hut in het duin was vernield en de heks lag onder het puin bedolven. Talrijke inwoners gingen kijken en roerden met stokken in de overblijfselen van de eens zo gevreesde woning. Eensklaps klonk een hels gehuil. « Roes ! Roes ! Roes ! », tierde iemand. Op hetzelfde ogenblik snelde een zwart hondje met bellen om de hals het duin af. Men vreesde, dat de toverheks in een dier veranderd was, en vol onrust keerden de Blankenbergenaars huiswaarts. De vrees bleek maar al te spoedig gegrond. Die hond veranderde zich nu eens in een kat, dan in een ezel en ook dikwijls in een visser. (Kludde nam ook wel eens de gedaante van een schippersgezel aan. A.M.L.). Het helse spook werd Roeschaard genoemd, omdat het bij elke verschijning tierde : « Roes, Roes, Roes ! ».

Voor al de vissers moesten het ontgelden. Lag een schuitje 's nachts kalm op zee, dan zag de waker plotseling Roeschaard verschijnen. De kwelduivel kroop langs de zijkant uit de golven omhoog en deed door zijn zwaarte het vaartuig zodanig overhellen, dat het bijna omsloeg, en met zijn geweldige « Roes, Roes, Roes ! » sprong hij dan weer in het water. (Ook dergelijke fratsen worden langsheen de Dender over Kludde verteld. A.M.L.). Trok men het net op, dan zat de Roeschaard er soms in. Schaterlachend verscheurde hij de mazen en verdween weer in de zee.

Maar ook de vissersvrouwen ondervonden zijn plagerijen. Het gebeurde dat een kindje erbarmelijk naast een hut lag te schreeuwen. Een medelijdende vrouw nam het wicht op en ver-

zorgde het, tot de vermeende vondeling eensklaps luid begon te lachen en met de bekende kreet door de schouw verdween. (Hoeveel dergelijke fratsen werden niet op Lange Wapper's rug geschoven ? A.M.L.).

Door dergelijke poetsen maakte Roeschaard de bewoners van Blankenberge het leven lastig. Maar eindelijk kwam er uitkomst. Op zekere dag verscheen een man, die beweerde een middel te kennen om de macht van de kwelduivel te fnuiken. De vissers moesten eenvoudig van naam veranderen en zich laten dopen. Wie zich met zijn bijnaam noemen liet, bleef van Roeschaard's plagerijen verschoond. ((Dergelijk bijgeloof, waarbij men de kwade invloeden door eenvoudige bedrieglijkheden kon ontgaan, was eertijds zeer verspreid en o.a. aan kruiswegen en bij begrafenissen toegepast. A.M.L.).

Iedereen wilde graag die herdoping ondergaan. Lange tijd is het aan de kust gebruikelijk geweest, — en ook thans is dit gebruik nog ver van uitgestorven, — elkaar bijnamen te geven. Maar vroeger was het bovendien de gewoonte dat, wanneer een jonge kerel in het vak trad, hij vooreerst door zijn maten met zeewater werd gedoopt, waarbij volgende formule werd uitgesproken :

Ik doop u
En Roeschaard,
Die lelijkaard,
Kere zich om,
Domme, dom, dom,
Uw naam is

(Dan zegde men de bijnaam).

Sindsdien was het rijk van de kwelgeest uit.

Wij hopen door deze vergelijkende bijdrage andermaal de onloochenbare nauwe verwantschap tussen onze watergeesten of nikkers te hebben aangetoond. A. M. LAMEND.

PERSONALIA.

Lievrouw Coopman jarig.

Op 2 April l.l. werd de Nestor der Vlaamse Folkloristen, ons medelid de heer Lievrouw Coopman, waarvan zopas de eerste aflevering van zijn levenswerk het « Gents Woordenboek » van de pers kwam, acht en tachtig jaar. Het Bestuur van de Bond stuurde hem volgend telegram :

« De Bond der Oostvlaamse Folkloristen verheugt zich over de merkwaardige prestaties van zijn 88-jarig lid en wenst hem nog vele jaren van vruchtbare werkzaamheid ».

De redactie van Oostvlaamse Zanten roept zijn geëerd medewerker evenzeer « ad multos annos » toe.

Sterreschot = Sterrekak

Verschillende benamingen komen voor, onder meer : **Sterreschot**, **sterreschietsel**, **sterresnot**, **sterrelil**, **sterredrek**, alle in Nederland en **sterrekak** (*cacas d'étoiles*) in België, de zuidelijke Nederlanden.

Wat geeft men hieronder te verstaan ? We weten het niet ! Slechts weten we, dat het begrip plaatselijk wordt aangetroffen en zijn onze zegslieden vooral boeren en vissers, terwijl ik zelf het sterreschot tot tweemaal toe aantrof in het Noorden van ons land en wel in de provincie Groningen onder Harendermolen, een buurtschap in de gemeente Haren, op een stuk woeste grond de **Apelbergen** geheten, omstreeks 1910 en nogmaals in 1919 in de kop van Overijssel te Willemsoord, gemeente Steenwijkerwold. Beide keren dus op hoge gronden. Veelal naar men zegt, wordt het sterreschot aangetroffen na onweders, doch niet altijd. Op mij maakte de taaie geleiachtige substantie de indruk van een min of meer onregelmatige zee-kwal, een kwak gelatine, half doorschijnend met een enigszins blauwachtige weerschijs; het beste te vergelijken met de kleur van zeepwater (zonder schuim) van zwakke concentratie. De grootte was beide keren die van een mansvuist. Bij navraag kon men mij geen afdoende verklaring van de herkomst geven, doch eenparig was men het er over eens, dat het sterreschot afkomstig moest zijn van de vallende sterren. Dat was en is nog het algemeen volksgeloof.

Wat zijn nu die klodders er uit ziende als stijfgekookte stijfsel ? Nogmaals, we weten het niet, doch wellicht, dat onze lezers hier iets meer licht kunnen over verschaffen, zowel folkloristisch (vindplaatsen, benamingen als meningen omtrent het zijn en wezen volgens de bevolking) en de werkelijke herkomst, welke laatste nog steeds in het duister ligt.

Het blijkt, dat het merkwaardige volksgeloof verspreid is in Groningen, Friesland, Drente, Overijssel, Gelderland, Noord-Holland en Utrecht, met één enkel bericht vermeldende ook St. Oedenrode in Noord-Brabant, terwijl Alfons de Cock, die een goed natuurkenner was, schrijft in *Volkskunde* XIX, 1907-1908, blz. 135-136 :

« Zo worden door de Kempische kinderen de « platte, water-achtige, grijze bollekens, die in het natte broek liggen en op snotbellen gelijken » als uit de hemel gevallen sterren beschouwd ».

Hij verwijst daarbij naar : 't Daghet in den Oosten, XIII, 80; Volkskunde, III, 80.

De Heer Jacques R. W. Sinninghe was nog zo vriendelijk mij op het volgende te wijzen :

Paul Sébillot, Folklore en France, 1, 51; verwijzend naar E. Monseur, Le folklore Wallon, p. 61, schrijft :

« En Wallonie, les étoiles filantes laissent parfois sur terre des traces matérielles de leur chute. Dans le sud-est de la province de Liège, quand on en voit une, on dit qu'il tombe des **cacas d'étoiles**; on appelle **hit' di steul** ces petites masses de matières gélatineuses que l'on rencontre surtout dans les marais, et qui ne sont que des peaux de grenouilles que l'estomac des petits carnivores rejette après la digestion du contenu ».

Hieruit blijkt, dat dit volksgeloof in het Franse taalgebied, met uitzondering van Wallonië, onbekend is.

In Hemel en Dampkring, 1946, blz. 90, lezen we, dat van twee zijden Prof. Minnaert te Utrecht de betreffende substantie werd toegezonden. Helaas, had het pakje enige tijd nodig gehad om hem te bereiken en was half vergaan, zodat Prof. Pulle geen definitief oordeel kon uitspreken. Onder de microscoop zijn geen draden te zien; de massa lijkt structuurloos. Prof. Reith voerde de chemische analyse uit en vond 50 % eiwit in de droge stof : het is dus geen slijm.

Aangaande de aard der geleiklumpen zijn de volgende veronderstellingen gemaakt :

1°. Een bunzing zou een kikker hebben opgepeuzeld en toen het kikkerdril in zijn maag ging opzwellen, zou hij dit hebben uitgebraakt. Antwoord : 's Winters kan een bunzing moeilijk kikkers buitmaken. Ze zijn dan onder de grond verstopt; daarenboven waren geen embryo's aanwezig in de geleimassa.

2° Blauwwieren scheiden soms grote slijm massa's af. Antwoord : Dan zou het eiwitgehalte niet zo hoog zijn.

3° Slijmzwam (mycomyzeet). Deze organismen vormen een geleachtig plasmodium. Eerst is het dun, maar het gaat zich later samentrekken en wordt dan dikker. Deze verklaring lijkt de duidelijkste en waarschijnlijkste.

4° Vermoedelijk dat twee berichten uit het Oosten van het land betrekking hebben op een geheel ander object, denkbaar een soort verweerde kalkmergel, die in knollen in de grond voorkomt: de volksbenaming en het volksgeloof zijn dezelfde als voor de (vermoedelijke) slijmzwam.

Met dit al weten we het ware karakter van het sterreschot nog steeds niet en houdt Prof. Minnaert zich bij voortdurend warm aanbevolen voor toezending van eventuele vondsten dezer geheimzinnige eiwitachtige slijmmassa's, het sterreschot in de volksmond. Wie helpt dit probleem zowel folkloristisch als wetenschappelijk op te lossen? Alle gegevens, ook het geringste, zijn hoogst welkom!

Ten slotte kan nog gewezen worden op het voorkomen in het Friese Woordenboek van Walling Dijkstra, (III, 208), het Groningse van Ter Laan, blz. 962 en Walling Dijkstra: Uit Frieslands Volksleven (II, 173, noot), alsmede het Woordenboek der Nederlandse taal XV, kol. 1489, en K. Ter Laan, Folkloristisch Woordenboek van Nederland en Vlaams België, blz. 416.

KITS NIEUWENKAMP.

Het vervoerwezen te Gent.

Erratum.

In het artikel van dhr A. Noterman, « Het Vervoerwezen te Gent in de eerste helft der XIXe eeuw » (n^r 1 van Oostvl. Zanten, 1950) wordt op blz. 19 vermeld: « Het muziekconservatorium zou er gevestigd blijven tot 1876, jaar waarin het werd overgebracht naar de Hoogpoort ». Een welwillend lezer doet ons terecht opmerken, dat het muziekconservatorium eerst ondergebracht werd in een gebouw gelegen op het Bisdomplein en er ruim 20 jaar gevestigd bleef. Toen dat gebouw op het einde der vorige eeuw werd gesloopt om plaats te maken voor de Nationale Bank, verhuisde pas het conservatorium gedeeltelijk naar het steen « De Sikkels » op de Hoogpoort. Een ander gedeelte werd ondergebracht in het Louis XV-deel van het stadhuis, waar thans het middenbureau der politie is gevestigd, en weer een derde deel der lessen werden gegeven in de gebouwen in de Abrahamstraat, waar nu de Brouwerijschool is gevestigd. Wij danken hem voor deze terechtwijzing.

De Redactie.

Folklore en Sport.

NOG EENS « DE BUFFALO'S ».

Wij ontvingen van de heer R. Depoorter een brief in verband met de mededeling van de heer Fr. Drubbel, algemeen secretaris van A.R.A.G., over het ontstaan van de bijnaam « *de Buffalo's* » en verschenen in n^r 3 (Mei-Juni), jg. 1949, van « Oostvlaamse Zanten », blz. 91.

Wij ontleen aan die brief het volgende :

« Wij zijn er dus beiden over eens dat het ontstaan van de bijnaam inderdaad aansluit bij een bezoek aan Gent van de befaamde Buffalo Bill. Het verschil ligt enkel in de wijze, waarop de benaming oversprong op onze roemzuchtige Gentse voetbalclub.

In dit opzicht meen ik het laconische van de mededeling van de heer Fr. Drubbel te moeten betrouwen, dat oorzaak is, dat niet voldoende blijkt hoe het vocabel « *Buffalo* », dat een heftig supporter in zijn verbolgenheid een onbehendig scheidsrechter als scheldwoord naar het hoofd slingerde, tot een bijnaam voor de verongelijkte team uitgroeide, of hoe daaruit een strijdkreet ontstond.

Hoe zijn de A.R.A.G.-mannen zich in naam gaan vereenzelvigen met een epitheton ornans in de gloed der improvisatie gekozen voor een veracht scheidsrechter ?

Dat ware toch het averechtse van het ontstaan van bijv. de naam van « Geuzen » na het uitspreken van het beruchte : « *Ce ne sont que des gueux* », of van het aannemen van de benaming « *Les sans nom, non sans cœur* » door de bekende Gentse liefdadigheidsvereniging als gevolg op het misprijzende : « *Ce sont des gens sans nom* ». Aan de andere kant voert de heer Fr. Drubbel het ontstaan van de bijnaam terug tot ongeveer 40 jaar geleden, in samenhang met een gelijktijdige verschijning van Buffalo Bill te Gent.

Nu, daarover het volgende : Ik veronderstel dat de heer Drubbel hier doelt op een bezoek in 1908 (als ik het goed voor heb) van de troep « *Roughriders* », gezegd te zijn « *the World's most famous Horsemen* », van Buffalo Bill, alias Captain Cody.

Deze troep bevatte, naast cow-boys en Roodhuiden, ook ruitersoldaten van alle landen, o.a. Kozakken.

Deze « *show* » eindigde zijn omreis in het station Gent-Oost, waar de troep per speciale trein aankwam om er uiteen te gaan, na openbare veiling ter plaats van de paarden.

Het bezoek van Buffalo Bill, waarover ik het had, dagtekent van de negentiger jaren (het juiste jaartal kon ik nog niet achterhalen).

Het is een feit dat de clubkreet van A.R.A.G. volkomen identisch is aan de ban « Buffalo », dus dat hij door de supporters overgenomen werd van de Gentse studenten, waaruit ik wel meen te mogen besluiten dat A.R.A.G. langs deze weg aan haar strijdkreet en daaruitvolgend aan haar bijnaam gekomen is.

Ook hier zal er wel geen « génération spontanée » geweest zijn en het is waarschijnlijk dat een herverschijnen van Buffalo Bill te Gent, in de omstandigheden medegedeeld door de heer Fr. Drubbel, beslissend zal geweest zijn om de benaming te doen inslaan.

Dit is wat ik, met de meeste waardering voor de mededeling van de heer Fr. Drubbel, nog heb menen te moeten bijbrengen over de oorsprong van de bijnaam « *de Buffalo's* ».

Met bijzondere hoogachting.

R. DEPOORTER.

*
**

EEN DERDE LEZING VAN HET ONTSTAAN VAN DE BIJNAAM « DE BUFFALO'S ».

Wij delen hierbij het volgende artikel mede, ontleend aan het dagblad « Het Volk », n^r van Zondag, 12 November 1949, en dat een derde versie geeft over het ontstaan van de bijnaam « *de Buffalo's* », gegeven aan de spelers van de A.R.A.G.

Gelanceerd door Omer Smet in 1921 :

Buffalo ! Buffalo ! Buffalo ! ARAG. Haaaa

Hoeveel Gantoise-supporters, die om de veertien dagen op het stadion aan de Brusselsteenweg de strijdkreet van de Buffalo's uitkelen, kennen de eigenlijke oorsprong van hun gescandeerde Far-Westgeschreeuw ? Zelf meenden wij totnogtoe dat hij terugsliep op het temperament van Gent's eerste voetbal elftal en anderzijds hoorden wij deze week nog de mening opperen dat hij dateerde van de tijd toen Buffalo Bill hier met zijn cirkus optrad.

Wij moeten echter teruggaan tot de Olympische Spelen 1920 te Antwerpen op het Beerschotstadion, om de Amerikanen, die er met het leeuwenaandeel gingen lopen, telkens, bij het uitreiken van de eremetalen, op de estrade hun strijdkreet te horen uiten. Ze stonden in hun strakgespannen uniformen net op een rijtje en het dreunde over het proppensvolle stadion : « Buffalo ! Buffalo ! Buffalo ! USA, USA, USA, Haa ! ».

Nu moet ge weten dat onder de Belgische deelnemers een Gantoise-element was, Omer Smet, thans te St. Niklaas verblijvend, die niet doof was gebleven voor deze indrukwekkende

kreet en er op loerde, bij de eerste gelegenheid hem naar de Arteveldestad te importeren. Eens de Amerikanen ver weg over de Oceaan, zouden ze hem allicht geen proces op het patent kunnen aandoen.

En de gelegenheid kwam. Omstreeks dezelfde tijd werden de nieuwe installaties van ARAG ingehuldigd door prins Leopold (onze huidige Koning) en op 21 Juli 1921 zou de eerste atletiek-meeting op het « groot plein » doorgaan, als omlijsting van de derby Gantoise-Racing Gent.

Toen Smet in een dezer nummers triomfeerde en op de estrade de lauweren mocht in ontvangst nemen (let er op, dat zelfs de idee van de estrade werd « geïmporteerd »), keerde hij zich met de beloning der overwinning naar de massa toe en schreeuwde uit volle Gantoiseborst : « Buffalo ! Buffalo ! Buffalo ! ARAG, haa ! ». Dat deze nieuwigheid insloeg bij de zich-rap-aanpassende Stroppen hoeft niet gezegd en sindsdien hoorde elke atletiekmeeting die daverende schreeuw over het groene veld weergalmen.

Het was dus wel de atletiekafdeling van Gantoise die de « Buffalo »-roep lanceerde, ook de eerste insigne ervan droeg : de koene kop van een Wild-Westkamper. Zo zou de kreet later ook ingang vinden op het voetbalveld van Gantoise en het was de toegewijde Agé-man Miel Declerck, toen dagbladcorrespondent, die de Gantoise-boy's in zijn verslagen de Buffalo's noemde en de benaming mondgemeen maakte.

Dat de Buffalo « made in USA » is, doet niets ter zake; als de « Buffalo's » maar rasechte Gentenaars blijven. Want voor hen immer werd aan de strijdkreet het staartje toegevoegd : « Rabbadja ! »...
SPORTVLIEGSKE.

IN MEMORIAM.

Oscar Verburgt.

Op 6 Maart 1950 overleed te Ledeberg, na ene kortstondige ziekte, ons trouw medelid, de heer Oscar Verburgt. Hij werd geboren te Gent op 5 Mei 1873 en stamde uit een beenhouwersfamilie. Het leven bracht hem in zeer diverse beroepsmiddens. Waar hij zelf echter de beste herinnering aan bewaarde was aan de tijd, die hij als leerling-boekbinder doorbracht bij Karel Waeri en zijn zoon Pieter. Hij zelf zou trouwens een drukkerij-boekbinderij oprichten. Als vluchteling, stichtte hij onder de oorlog 1914-18 te Glasgow in 1916 een eigen maandblad « Het Morgenrood », dat 25 jaargangen zou tellen. Hij was een volksjongen die zich zeer aan geschiedenis en folklore interesseerde en er op de hem eigenaardige wijze over schreef. Hij zelf was trouwens een « type », die gemoedelijk in onze herinnering zal blijven voortleven. Wij bieden aan zijn zoon de Heer Heliodoor Verburgt en aan zijn dochter Mej. Angèle Verburgt onze diepgevoelde deelneming aan. Hij ruste in vrede. V.

Oostvlaamse Folkloristische Bibliografie.

(12° Vervolg) ⁽¹⁾

SINT ALDEGONDE. X. — De Heilige Aldegonde die de kanker weert. Ons Volk, 30-1-49, blz. 162-163. Geïllustreerd met 4 foto's.

(Zeer beknopte levensschets van de heilige Aldegonde, die te Mespelare wordt vereerd tegen de kanker).

APOSTELBROKKEN. Janssens C. ss. R. (P.M.). — Apostelbrokken te Rupelmonde. Volkskunde, 50° jg. (1949), n° 3, blz. 131-132.

(S. haalt een document aan uit 't kerkarchief van Rupelmonde, meldende de fondatie van Cornelis Rooman († 1510), met betrekking tot de plechtigheden op Witte Donderdag in O. L. Vrouwenkerk te Rupelmonde. Een eigenaardig XVIIIe-eeuws gedicht van een schoolmeester aan zijn jongens, betreffende de Apostelbrokken, wordt meegedeeld).

BEGRAFENISSEN. Brouwer (Jozef de). — « Natte » of « Zatte » begrafenis te Haaltert in 1683. Het Land van Aalst, 1° jg. (1949), n° 5, blz. 156-157.

(Handelt over de begrafenis van een preter (veldwachter) te Haaltert op 21 December 1683. De dronkaard had als laatste wilsbeschikking bepaald dat zijn dragers gedurende de uitvaart in iedere herberg, waar hij gewoon was zich zat te drinken, een maat brandewijn zouden ontvangen, alsook een pot brandewijn aan de muur van 't kerkhof. Zo kwamen zij dronken, het glas in de ene hand en de berrie in de andere op het kerkhof. Klacht van de pastoor, onderzoek door de pastoor-deken en uitspraak van de aartsbisschop op 21 Februari 1684).

BLINDENVERZORGING. F. D. V. — Blindenverzorging vroeger en nu. Het Laatste Nieuws, 20-2-49. Geïllustreerd met een foto van het vroegere Van Caeneghem-gesticht op de Coupure.

(Gegevens over de verzorging der blinden te Gent in de middeleeuwen, in de 16^e eeuw en in de 19^e eeuw, met de inrichting van het eerste officiële blindenhuis op de Coupure in de jaren 1850-55. S. handelt ook over de rondreizende oogmeesters, meest kwakzalvers, maar die somwijlen wonderbare uitslagen bekwamen, zoals « Ridder de Tadini », « Chevalier Taylor », « Baron de Wenzel ». Deze bijzonderheden zijn ontleend aan een werkje van Dr P. Van Duyse).

BOETEBEDEVAARDERS. Gessler (J.). Over Boetebedeverten. Historico-folkloristische aantekeningen. Brabantse Folklore. D. 20 (1940-1948), blz. 38-59.

(Aanvulling van de bibliographie en de gegevens over 't onderwerp vermeld in E. Van Cauwenbergh's uitgebreide dissertatie: « Les Pèlerinages expiatoires et

(1) Zie Oostvl. Zanten, XVI (1941), 119, 166; XVII (1942), 114, 190, XVIII (1943), 91; XIX (1944), 19, 69; XXI (1946), 22; XXII (1947), 21; XXIII (1948), 7, 72; XXIV (1949), 111.

judiciaires dans le droit communal de la Belgique au moyen-âge», Leuven, 1922. Enkele aantekeningen uit Oostvlaamse gemeenten werden opgenomen, o.a. uit Gent, meest ontleend aan het artikel van A. Van Werveke: « Bedevaarten als straf », verschenen in zijn « Gedenkbladen uit het leven onzer voorouders », Gent, 1936, blz. 68-73).

COCK (ALFONS DE). Baekelmans (Lode). Karel-Alfons De Cock. Jaarboek 1946-1947-1948 der Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde, Gent, blz. 21-36. Geïllustreerd met twee portretten van A. De Cock.

(Biografie van de grondlegger der wetenschappelijke folklore in Vlaanderen, vol persoonlijke herinneringen en met piëteit en liefde geschreven. In de lijst der werken van Alf. De Cock moet « Flora der Scheldevallei » verbeterd worden in « Flora der Dendervallei »).

IDEM. Meyer (M. de). — Een woordje over de folkloristische bedrijvigheid van Pol de Mont, August Gittée en Alfons De Cock vóór het verschijnen van « Volkskunde », Volkskunde, 50e jg. (1949), n^{rs} 1-2, blz. 17-21.

(S. handelt over de activiteit op folkloristisch gebied van P. de Mont, August Gittée en Alf. De Cock vóór de stichting van « Volkskunde » en deelt mede hoe deze grondleggers der wetenschappelijke folklore in onze gewesten met elkaar in betrekking zijn gekomen).

IDEM. Peeters (Dr K. C.). Alfons De Cock, de grootmeester van de Vlaamse Volkskunde. De Toerist, 29e jg., n^r 1 (1 Januari 1950), blz. 2-4. Geïllustreerd.

(Kort overzicht van het leven en het werk van Alfons De Cock, waarin de grote betekenis van De Cock als grondlegger van de wetenschappelijke folklore in Vlaanderen naar voren gebracht wordt. Jammer dat S. het niet nodig geoordeeld heeft een woordje te reppen over de grootse hulde aan De Cock gebracht in October 1928, met de onthulling van het monument te Denderleeuw en het aanbrengen van een gedenkteken aan zijn geboortehuis te Herdersem, verzuim dat enigszins vergoed wordt door de illustratie: een foto van het geboortehuis en één van het monument.

Er is ook een inleidend commentaar over Alf. De Cock verschenen in de *Radioweek* van 8-14 Januari 1940 (IVe jg., n^r 2, blz. 5), bij gelegenheid van de spreekbeurt over De Cock door H. Teirlinck gehouden vóór de micro van het N.I.R., op Vrijdag, 13 Januari, te 6.10 u. Deze spreekbeurt werd gevolgd door een lezing, door Mej. Lia Lucassen, over: « Van het schone, witte katten », een folkloristisch verhaal van Alf. De Cock.

In *Het Laatste Nieuws* van 11-1-50 verscheen ook een naamloos artikel over Alfons De Cock, betiteld: « Een verdienstelijk Vlaming ». In *De Standaard* van 12-1-50 een artikel van Ph. Vander Straeten over « Alfons De Cock uit Denderleeuw », met portret).

IDEM. X. — Alfons De Cock-herdenking. Grondlegger van de wetenschappelijke Folklore. Bloemenhulde te Denderleeuw en te Herdersem. Het Laatste Nieuws, 13-1-1950. Geïllustreerd.

(Beknopt verslag over de bloemenhulde te Denderleeuw en te Herdersem gebracht op 12 Januari 1950, de honderdste verjaardag van de geboorte van Alf. De Cock, door het Provinciaal Bestuur van Oost-Vlaanderen en de Bond der Oostvlaamse Folkloristen. Een foto van de hulde vóór het geboortehuis van Alf. De Cock, te Herdersem).

SINT CHRISTOFFEL. Buvé (Albert). — Op zoek naar Sint Christoffel, patroon der reizigers, in Vlaanderen en Wallonië. Touring Club van België, 55e jg., n^r 17 (1° Sept. 1949), blz. 195-198. Geïllustreerd.

(Inventaris voor België der kunstwerken gewijd aan Sint-Christoffel, pestheilige en patroon der reizigers en sedert de eerste wereldoorlog ook der automobilisten. Tevens worden de bedevaartplaatsen vermeld. Voor Oost-Vlaanderen worden volgende gemeenten vernoemd: Belzele, Evergem, Gent, Godveerdegem, Pollare, Sint-Niklaas, Scheldewindeke, Waasmunster).

COSTUMEN. Es (J. Van). Costumen vande Heerlicheide ende Vrijhede van Ronse. Het Land van Aalst, 1° jg. (1949), n^r 4, 115-116; n^r 5, 148-155; n^r 6, 173-180 (wordt voortgezet).

(Diplomatische uitgave van de « Costumen » van de Heerlijkheid en de Vrijheid van Ronse van 1552. Dergelijke « costumen » zijn niet enkel belangwekkend voor de rechtshistoricus maar ook voor de folklorist).

EIGENDOMSRECHT. Theys (Constant). In de Baardegemse bossen van Affligem of het geheim der omgekeerde zerken. Het Land van Aalst, 1° jg., n^r 5 (September 1949), blz. 157.

(Handelt over een botsing tussen de preters van de bossen der abdij van Affligem en inwoners van Meldert, die in het bos Mutserieel, onder Baardegem, koeien hadden laten grazen en hout gekapt hadden. Deze laatsten beweerden daartoe recht te hebben en riepen dat het bos geen eigendom was van de abdij, maar van de gemeenschap en dat dit geschreven was op zerken liggende in de abdij van Affligem, maar die daarom door de paters omgekeerd werden).

FOLKLORE-MUSEUM (RONSE). Es (J. Van). Wat werd te Ronse, sedert de oorlog, op heemkundig gebied gepresteerd? Het Land van Aalst, 1° jg., n^r 1 (Januari 1949), blz. 28-29.

(S. haalt aan: de opgravingen rond en onder de collegiale kerk van St. Hermes, het classeren van het stadsarchief, de stichting van een comité met het doel een folklore-museum te Ronse in te richten en het jaarlijks uitgaan van de processie-omganging van St. Hermes, de welbekende « Fiertel »).

FOLKLORE. Folklore. Cultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen, 1948. Uitgegeven door de Provinciale Commissie voor Culturele Aangelegenheden. Gent, 1949, blz. 301-314.

(Het hoofdstuk van de verslagen en mededelingen gewijd aan de Folklore bevat: 1) Verslag over de sectie Folklore van de Provinciale Cultuurdag 1948: a) Vraaggesprek met de heer Bestendig Député Van Pottelberghe, voorzitter van de sectie; b) Vraaggesprek met de heer Schepen J. Vermeulen; c) Wensen. 2) Folkloristische Verenigingen in de provincie Oost-Vlaanderen: a) Bond der Oostvlaamse Folkloristen; b) Bond der Drongense Folkloristen; c) Bestuurscommissie van het Museum voor Folklore, te Gent. 3) Verslag over de werkzaamheden van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen en van het Museum voor Folklore gedurende het jaar 1948. 4) Verslag over de werkzaamheden van de Drongense Folkloristen gedurende het jaar 1948).

GEBAK. Baert (Gaston P.). Brood- en Banketgebak te Deinze, 19^e eeuw. Overdruk uit de Bijdragen tot de Geschiedenis der stad Deinze, n^r XV (1948). N. V. Drukkerij Erasmus. Ledeberg, 1949, 44 blz. Geïllustreerd met 5 buitentekst-foto's.

(Overzicht van de gebakken, die te Deinze en in het omliggende genuttigd werden in de loop van de 19^e eeuw, naar gegevens meest ontleend aan het receptenboek van dhr Karel Callebaut (1838-1921), bakker in de Tolpoortstraat, te Deinze, boek dat aangelegd werd in 1859 en aangevuld werd met recepten van bakker Van Temsche, uit Deinze, en met aanmerkingen voorzien van bakker Tremerie, uit Kruishoutem).

GEBOORTEGEBRUIKEN. F. D. V. Een zevende zoon. Het Laatste Nieuws, 16-10-49.

(Na vermeld te hebben wat heden ten dage door het stadsbestuur van Gent bij gelegenheid van de geboorte van een zevende kind gedaan wordt, beschrijft S., naar het trouwe relaas van Prosper Claeys in de « Messenger des Sciences historiques », de luisterrijke plechtigheden, die te Gent plaats hadden in 1696 bij de doop van de zevende zoon van schepen van Gedele, Albert van Pottelsberghe van Overdam).

OFFICIELE FEESTMALEN. F. D. V. — Alst past bi appetite. Het Laatste Nieuws, 10-4-1949. Geïllustreerd met een gezicht op de vroegere « comediantenkamer » van het Gentse stadhuis.

(S. handelt over de talrijke en voor de stadskas zeer drukkende feestmalen door de Gentse stadsmagistraat in vroegere eeuwen bij allerhande gelegenheden ingericht bij ontvangst van personaliteiten, proefvoorstellingen van reizende komedianten (deze voorstellingen grepen oorspronkelijk plaats in de Arsenaalzaal op het stadhuis, toen « Comediantenkamer » genoemd), op Halfvasten en bij de lezing van het jaarverslag in September, zelfs bij terechtstellingen (banketten over crime). Ook de gilden en de geestelijkheid bleven niet ten achter bij de inrichting van kostelijke feestmalen).

FIERTEL. Es (Jan Van). Wanneer de Fiertel te Ronse uitgaat. De Toerist, 28e jg., n^r 10 (16 Mei 1949), blz. 268-270. Geïllustreerd.

(Omstandige beschrijving van de Fiertelomgang, die op Drievuldigheidzondag door en rond Ronse plaatsgrijpt).

GITTÉE (AUGUST). Zie Alf. De Cock.

GOUDEN BRUILOFT. F. D. V. Gouden bruiloften. Het Laatste Nieuws, 29-5-49. Geïllustreerd met een foto van de kunstvolle band van het laatste guldenboek vervaardigd naar het ontwerp van dhr Valère De Moor, leraar aan de Academie voor Schone Kunsten.

(Het stadsbestuur van Gent ontvangt iedere maand op het stadhuis de echtparen, die de 50e verjaring van hun huwelijk herdenken. Vóór de laatste oorlog werd een officieel bezoek gebracht aan de feestvierenden door de ambtenaar van de burgerlijke stand en ieder echtpaar werd vervolgens op het stadhuis afzonderlijk ontvangen. Vroeger werden twee zetels geschonken, nu een geldsom, bloemen aan de welgestelde jubilarissen. Ook wordt de foto van de feestelingen met een korte

levensschets in een prachtig ingebonden guldenboek opgenomen. Het aanleggen van de guldenboeken dagtekent uit 1887).

HEKSENSAGE. Keyser (P. De). De Legende van Kalmoes-gerechte. Overdruk uit Miscellanea Gessleriana, Antwerpen, 1948, blz. 650-655. Geïllustreerd met reproductie van een potloodschets van Armand Heins : Kalmoes-gerechte te Petegem-bij-Deinze.

(Kalmoesgerechte, ook Kalmoesgerichte geheten, is de toponiem voor een strook grond gelegen te Petegem-Deinze, aan de Oudenaardse Heirweg, alwaar vroeger een tovenaars zou verbrand geworden zijn en waar het nog spookt. Het wordt «bezongen» in een volksballade, waarvan een afschrift werd teruggevonden in de nagelaten papieren van dhr A. Heins, die er ook een tekening bij maakte. Het gedicht wordt megedeeld en de geschiedenis er in vermeld wordt vergeleken met de executie van Maaïke De Smet, te Olsene, in 1661 als tovenaars veroordeeld en verbrand. Zie Oostvl. Zanten. XXIII, n^r 5 (Sept.-Oct. 1949), blz. 117-124, de bijdrage van dhr Cassiman : Heksenprocessen te Olsene. 1661).

HOEVENBOUW. Speybroeck (Leon Van). De wijziging van het Landschapsbeeld en van het Leven van den Mensch in het Land van Waas in de 18^e eeuw (1713-1794). Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas, Deel 55, 1^e afl. (1947), blz. 5-56, idem. 2^e afl. (1948), blz. 93-129.

(Deze flink gedocumenteerde, menselijk aardrijkskundige studie bevat in haar tweede deel: De Bewoning, zeer interessante gegevens over de hoevenbouw en het uitzicht der dorpen in 't Waasland in de 18^e eeuw. De overwegende woning-type was de kleine hoeve met losstaande gebouwen en de overwegende bewoning-vorm het straatdorp evoluerend naar het rijddorp).

JAARMARKTEN. Broucke (Frans Van den). Negenmeimarkt te St. Amandsberg. De Toerist, 28^e jg., n^r 9 (1 Mei 1949), blz. 217-219. Geïllustreerd.

(Beknopte samenvatting van de brochure: St. Amandsberg en de Negenmeimarkt 1540-1940, in 1940 door het gemeentebestuur van St.-Amandsberg uitgegeven. Zie bespreking in Oostvl. Zanten, XXI (1946), blz. 30. Drie illustraties: De Dampoort (afgebroken in 1828); 's Helich Kerstkerk, gedeeltelijk afgebroken in 1580; reproductie van het schilderij van Van Lokeren: «De Kajuttenmarkt», werk van omstreeks 1850).

KERSTLIEDEREN. Bossche (Lic. Phil. N. Van den). Kerstliederen uit het Zottegemse. Cultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen. Gent, 1948, blz. 303-313.

(Zie Oostvl. Zanten, XXIV (1949), blz. 115).

LANDJUWELEN. L. D. V. Vroegere Landjuwelen. Het Laatste Nieuws, 14-8-49. Geïllustreerd met portret van L. Lievevrouw-Coopman.

(Handelt hoofdzakelijk over het beruchte feest van Rhetorijke van 1539, ingericht door de Fonteyne en over het grote schietspel in 1497 van het St.-Jorisgilde, naar gegevens ontleend aan het boek van L. Lievevrouw-Coopman: «De spelen

mijner Jeugd ». Dat het woord « landjuweel » in geen enkel document van de inrichtende verenigingen gevonden werd verwondert ons geenszins, daar dit woord in de 16^e eeuw alleen in Brabant gebruikt werd).

MEETJESLAND. Tieleman (Dr Edmond). Het Meetjeslandse landschap. De Toerist, 28^e jg., n^r 23 (10 Dec. 1949), blz. 665-669. Geïllustreerd.

(S. doet de meest typische eigenaardigheden van het vlakke Meetjeslandse landschap uitkomen: de velden, meest met elzen omzoomd; de bossen op de magere zandgronden der voorhistorische duinen; de boomgaarden; de aantrekkelijke hoefetjes, « die monumenten van het Meetjesland »; de talrijke watergangen en vaartjes en de stemmige dorpspleinen en dorpsbeplantingen, o.a. van Kaprijke, Basseveide, Ertvelde-Stoepe, Lembeke en Ronsele).

MESPELARE. X. Mespelare. Ons Volk, 16-1-49, blz. 66-67. Geïllustreerd met 8 foto's.

(Enkele historische en folkloristische gegevens).

MOLENS. F. D. V. De « dode » molen van St. Martens-Latem. Het Laatste Nieuws, 6-11-49. Geïllustreerd.

(De oude molen van St. Martens-Latem ligt sedert 1941 stil en is met verval en aftakeling bedreigd, alhoewel hij door de Kon. Commissie geïllustreerd werd. S. deelt geschiedkundige en folkloristische gegevens mede over deze molen, zoals b.v. de wedstrijden onder mulders van de omtrek om bij windig weer hun wieken het snelst te doen draaien).

MOLENAARSGEBRUIKEN. R. v. d. A (beele). Mulderscijfers. Ons Heem, 7^e jg., n^r 4-5 (1949), blz. 110. Geïllustreerd.

(Handelt over de tekens aangebracht met houtskool door de molenaar van St. Martens-Latem op zijn zakken. Deze tekens, soorten van « runen », zijn ten getalle van 20, waarmee hij het getal aanduiden kan, dat hij wil. De 20 tekens worden weergegeven).

NAAMKUNDE. Verstegen O. F. M. (Dr V.). Het cijns- en renteboek van 1503 van de Kerk van Lokeren. Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas. Deel 56, 1^e afl. (1948), blz. 5-72.

(Dit handschrift uit het stedelijk archief van Lokeren, dat voor de eerste maal uitgegeven wordt is niet alleen een merkwaardig document voor de geschiedenis van Lokeren, maar vooral voor de plaatselijke toponymie en voor de studie der persoonsnamen. Zie lijsten van de plaatsnamen en van de persoonsnamen er in vermeld door de uitgever opgemaakt).

NERINGEN. F. D. V. De Nering van de « Craenkinders ». Het Laatste Nieuws, 13-3-49. Geïllustreerd met foto van het vroeger lokaal der Kraenkinders op de Kraanlei te Gent.

(Bij gelegenheid van het te koop stellen van het oude lokaal der Kraenkinders, dat later gedeeltelijk bezet werd door het volkscafé « Nantes » en waar in de laatste oorlog de kantoren van verscheidene stadsdiensten ondergebracht werden, worden allerhande wetenswaardigheden over de nering der Kraenkinders ofte « Wijnschroeders », de lossers van natte of zwaarwichtige goederen meegedeeld, o.a. de krachtproef, waaraan de kandidaten kraanarbeiders in de 17^e eeuw onderworpen waren, alsook hun voorrecht om bij de blijde intrede van een vorst het door het Gents magistrat als gift aangeboden wijnstuk te vergezellen en te overhandigen).

OMMEGANGEN. Stad Gent. Programma van de Historische stoet : Duizend Jaar Gent Handelsstad, ingericht door het stadsbestuur met de medewerking van de officiële en vrije scholen van Gent. Zondag, 8 Mei 1949. Gent, Drukkerij Hussein Gebroeders, 12 blz.

(Een beschrijvend programma van de schone historische optocht, die te Gent uitging op 8 Mei 1949).

IDEM. F. D. V. Historische stoeten uit de verleden eeuw. Het Laatste Nieuws, 15-5-49. Geïllustreerd.

(Naar aanleiding van de historische stoet : Duizend Jaar Gent Handelsstad, die op 8 Mei 1949 uitging, herinnert S. aan 3 historische optochten uit de 19^e eeuw te Gent : die van de Graven van Vlaanderen in 1849, die van de Pacificatie van Gent 300 jaar in 1876 en die van Gent door de eeuwen heen in 1894. Als illustratie een afbeelding van de praalwagen, die de Inquisitie verbeeldde in de optocht der Pacificatie van Gent).

IDEM. Gassen (Hendrik van). De Ommegang van het Heilig Kruis te Ninove (14^e-16^e eeuw). Het Land van Aalst, 1° jg., n^r 4 (Juli 1949), blz. 97-102, n^r 5 (September 1949), blz. 135-138.

(Beschrijving van die destijds vermaarde ommegang naar gegevens ontleend aan de stadsrekeningen, waarvan het oudstvermelde opklimt tot 1397-1398. Onder de deelnemende groepen waren ook zwaarddancers en het tweegevecht tussen St. Joris en de draak werd er ook voorgesteld op de Grote Markt).

PERSOONSNAMEN. Cleemput (J. Van) en Smet (G. de). De Persoonsnaam « de Pauw ». Het Land van Aalst, 1° jg., n^r 2 (1949), blz. 54-60, n^r 3 (1949), blz. 117-123.

(Schrijvers weerleggen de bewering van Dr J. Lindemans dat de familienaam De Pauw niet zou teruggaan op de vogelnaam, daar in de 13^e eeuw in onze streken nog geen pauwvogels waren, althans niet in de landelijke omgeving, waar het naamgevend volk leefde, maar een ontlening moet zijn aan Romaans *pavam*, van Mlat. *papam* (Fr. Pape), waaruit Mnl. *pauwe*, *pau*, een synoniem dus van de Pape. Hun weerlegging berust eerst op taalhistorische gronden, dan op cultuurhistorische, waarin wij leren aan de hand van allerlei teksten en gegevens, dat reeds in de 12^e en in de 13^e eeuw de pauw een belangrijke rol speelde in de ridderburcht en het hoofse minnehof. In het tweede deel wordt de belangrijke rol aangestipt gespeeld door de pauw in de liturgie en in de heraldiek).

ST. PIETER. Janssens C. ss. R. (P. M.). Bazel in 't Zoete Waasland. Leuven. Bibliotheca Alfonsiana, 1948, 219 blz. Geïllustreerd. Blz. 176-177.

(Vroeger bestond er te Bazel een St. Pietersomwegang. St. Pieter werd aldaar aangeropen tegen de kwade dromen en door degenen, « die van de Maai (mare) bereiden waren ». De kerkpatroon werd ook gevierd door de jeugd : « De kinderen zetten bakjes zand aan de deur en brandden er veel kaarsjes in, dat het een bakje vuur geleek; dan gingen zij, met rozen op de hoed, er rond dansen en zongen :

Maakt stokvier, stokvier,
Sinte Pieter is hier,
Om zijn blote armen
Nog wat te verwarmen.

Vlg. P. de Keyser : De St. Jans- en de St. Pietersvuren in Oost-Vlaanderen, Volkskunde, 1° jg. (1949), n^r 3, blz. 145-170).

ST. PIETERS- EN ST. JANSVUREN. Groodt (Raymond de). Vreugdevuren in Temsche. Aantekeningen uit het 17° en 18° eeuwse archief berustende ten Gemeentehuize. Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas. Deel 56, 2° afl. (1949), blz. 146-147.

(Verbod van de baljuw-burgemeester en schepenen van Temsche, d.d. 24 Juni 1711 aan de jeugd om nog vreugdevuren aan te steken op St. Jansavond en St. Jansdag, St. Pietersavond en St. Pietersdag en op St. Maartensavond en St. Maartensdag).

POSTWEZEN. F. D. V. Het vroegere Postwezen. Het Laatste Nieuws, 10-7-49.

(Bij gelegenheid van de herdenking in ons land van het honderdjarig bestaan van de postzegel en de opening ener tentoonstelling van zeldzame postzegelverzamelingen te Gent, op 12 Juli 1949, onder het motto « Salon Leopold I », werd dit artikel geschreven, waarvan de meeste gegevens ontleend zijn aan het werk van wijlen Alfons Van Werveke : « Gedenkbladen uit het leven onzer voorouders »).

POSTWEZEN. Overstraeten (J. Van). Onze posterijen honderd jaar geleden. Het Land van Aalst, 1° jg., n^r 4 (Juli 1949), blz. 124-125.

(Overzicht van de postbediening voor de gemeenten van het Land van Aalst, met opsomming der verschillende percepties, naar gegevens ontleend aan de « Wegwijzer der Stad Gent en Provinciale Almanack van Oost-Vlaenderen voor het jaer des Zaligmakers 1850, het 81ste jaer », blz. 23-40).

REUZEN. X. Evergem. Het Huwelijk van Bacchus en Isabella. Het Laatste Nieuws, 13-9-49.

(Korte beschrijving van de plechtige huwelijksinzegening van het nieuw Evergems reuzenpaar Bacchus de Zolderman en Isabella Gauwdief, op Zondag, 11 September 1949).

SAGEN. Keyser (Prof. Dr P. De). De Gentse Sagen. Volkskunde, 50° jg. (N.R. 8° jg.), n^r 1-2, blz. 53-73.

(Een kort overzicht van de voornaamste totnogtoe gepubliceerde Gentse sagen als volgt ingedeeld : De Gentse reuzen; De Want als oudste Gentse wapen; De Gentse Meerminnen en Meermannen; De Gentse Brugsagen; De sage van de Zoon-Beul, die zijn vader onthoofdt; De Gentse stropdragers; De Gentse Duiventorens; De Gentse schatsagen; De stenen Broden van St. Niklaaskerk; De Christelijke sagen; De sagen betreffende Gentse gebouwen; De sagen betreffende Gentse merkwaardigheden; De sagen der Gentse standbeelden; De sagen der Gentse straatnamen; De Gentse spooksagen. S. drukt de hoop uit dat Gent binnenkort zijn sagenboek moge bezitten).

SPROOKJESSTUDIE. Meyer (Maurits De). Thema, Type en Motief in de Studie van de Sprookjes. Album Prof. Dr F. Baur. N. V. Standaard-Boekhandel, Antwerpen, 1948, II, blz. 102-108.

(S. duidt eerst het verschil aan tussen sprookjesthema, sprookjestype en sprookjesmotief. Het sprookjesthema heeft een ruimere betekenis dan het sprookjestype, dat een schema is van een volksverhaal opgemaakt aan de hand van de belangrijkste

sprookjesverzamelingen van verschillende volkeren. Een sprookjesthema kan verschillende typen omvatten, maar in de meeste gevallen zijn de begrippen thema en type gelijkwaardig. Het sprookjesmotief daarentegen is een onderdeel van het sprookje, het verhaal van een gebeurtenis, dat ook in een andere type kan voorkomen en zelfs een zelfstandig bestaan als verhaal kan hebben. Totnutoe werd de systematische studie over het ontstaan, de ontwikkeling, de verspreiding, de functie en de betekenis van bepaalde sprookjesmotieven weinig beoefend, niettegenstaande het vijfdelig register Motif-Index of Folk Literature van Stith Thompson, Helsinki, 1931-1935, wat jammer is, daar deze studie zowel betekenis zou hebben voor de sprookjesstudie in 't algemeen als die der sprookjesthema's en -typen).

UITVAART. Janssens, C. ss. R. (P.). Rekening van een uitvaart-diner (Einde XVIIIe eeuw). Volkskunde, 50e jg., n^r 3 (1949), blz. 129-130.

(Het geldt hier de rekening opgemaakt door Sr Jacoba Weyns, moeder der Zwarte Zusters te Rupelmonde, ten laste van de erfgenamen van de edele Jufvrouw M. J. Goubau, † 13 Dec. 1793, kostgangster van het klooster).

VERBROEDERINGSFEEST. Stalpaert (Hervé). De Verbroederingsdag van de Oost- en Westvlaamse Folkloristen. Brochure : De Verbroederingsdag van de Oost- en Westvlaamse Folkloristen, 20 blz. Druk A. Van Poelvoorde, Brugge, 1949, blz. 3-4.

(Beknopt verslag over vermeld Verbroederingsfeest, dat te Brugge plaatsgreep op 25 September 1949. Deze brochure bevat ook (blz. 5-20) de merkwaardige lezing van E. H. Viaene over « Biekorf vijftig jaar ! », waarin aangetoond wordt welke grote rol de Oostvlamingen bij de stichting van Biekorf in 1889 gespeeld hebben).

VISITEKAARTEN. Bouckaert (Albert). Cartes de visite romantiques. Le Soir Illustré, 29 December 1949, blz. 10-11. Geïllustreerd met 13 reproducties van visitekaarten.

(De meeste der gereproduceerde kaarten, o.a. een van de bisschop van Nashville in de staat Tennessee, Ver. Staten van Amerika, werden te Gent gedrukt).

VOLKSKUNDE. Peeters (Dr K. C.). Vijftig jaargangen « Volkskunde ». Volkskunde, 50^e jg. (N.R. 8^e jg.), n^{rs} 1-2, blz. 1-11.

(Algemeen overzicht van de 25 eerste jgg. van Volkskunde (1888-1914), waarin S. de leidinggevende rol aantoonde gespeeld op het gebied der wetenschappelijke folklore in de Nederlanden door dit tijdschrift, dat eerst onder de leiding stond van Pol de Mont en August Gittée, sedert 1894 onder die van Alfons De Cock alhoewel de naam van P. de Mont als mederedacteur op de omslag vermeld bleef tot in 1907).

VOLKSHUMOR. Suys (Aloïs). De Meerse Pap. Het Land van Aalst, 1e jg., n^r 2 (1949), blz. 60-61.

(De inwoners van Mere worden door hun geburen, benevens voor « Rotten » en « Vechters », meest voor « Papboeren », « Papzakken » of « Papeters » uitgescholden. S. geeft de tekst weer van het lied : « De Meirsche pap », gedicht door Fr. Van Vaerenberg, geboren te Mere op 2 Mei 1862 en als missionaris overleden te Sjanghaï op 30 Maart 1890).

VOLKSTAAL. Janssens, C. ss. R. (P. M.). Smout, smouter, den smouter krijgen. *Volkskunde*, 50^e jg., n^r 3, 1949, blz. 130-131.

(Smout betekent in 't Waasland olie, vandaar raapsmout, sloorsmout (koolzaad-olie), lichtsmout (lampolie), smoutebollen (oliekoeken). S. handelt ook over het oud gebruik « een pot smout » (olie voor de gods'amp), later een « smoutpenning » te geven aan de pastoor in geval van ondertrouw. Een smouter is de oliekan der kerk. « Ik heb een smouter gekregen » betekent « mij werd de absolutie geweigerd in de biecht »).

VOLKSTONEEL. Gassen (Hendrik Van). *Het Geestelijk Toneel in de Middeleeuwen te Ninove. Het Land van Aalst*, 1^e jg., n^r 2 (1949), blz. 38-42.

(Flink gedocumenteerde studie, met talrijke uittreksels uit de Ninoofse stadsrekeningen uit de 14^e en de 15^e eeuw, in verband met mysterie-spelen of geestelijke toneelspelen te Ninove, opgevoerd door de lokale « ghesellen van der kerke », de « ghesellen van der stede » of de « ghesellen van der poert »).

VOLKSTYPEN. F. D. V. *Het « Volksblad » van Baard Vermeulen. Het Laatste Nieuws*, 3-7-49.

(De gegevens over deze eigenaardige man, uitgever van het eerste « centenblad » te Gent, zijn ontleend aan het werk van wijlen Emiel Andelhof: *Galerij van Gentse Typen*, hoofdstuk 10, blz. 97-100).

O. L. VROUW. Coessens-Debrez (O.). *Onze Lieve Vrouw van Deynsbeke vereerd te Bevegem op Zottegems buiten. Mariaal Tijdschrift*, 15-4-49, blz. 20-24. Geïllustreerd met foto's van kapel en van mirakuleus beeld.

WONDERDOKTERS. F. D. V. *Driesken de Nijper. Het Laatste Nieuws*, 13-2-49.

(S. handelt over Driesken Nijpers — Andries De Clerck — uit St. Gillis-Waas, wel bekend te Gent in de eerste helft der XIXe eeuw, waar hij felbezochte raadplegingen hield, en haalt ook het geval aan van een vroegere wonderdokter, een zekere Cyprianus, « operateur ende practisijn in de medecijnen », die ook last had met het college der Gentse dokters en heelmeesters. Hij eindigt met het ellendig ziekenvervoer te Gent naar een verslag in 1810 bij de Franse overheid ingediend. Zie over Driesken Nijpers: F. Van Es, *Waasch Sagenboek*, blz. 28-30).

IDEM. Theys (Constant). *Kwakzalvers. Eigen Schoon en De Brabander*, 32^e jg., n^r 7-8 (Juli-Aug. 1949), blz. 300-303.

(Handelt over de veroordeling te Brussel in 1748 van een « operateur ofte quacksalver » genaamd Guiliam van den Bergen, geboortig en woonachtig te Gent, waarschijnlijk van Zigeunerafkomst (Hussen, Heydensche ofte Egyptenaeren). Het vonnis is ontleend aan het archief van de Drossaard van Brabant, n^r 105. S. herinnert bij deze gelegenheid aan de wijdbekende heer Tissens en aan de niet minder bekende tandentrekkers « Spriet » — Vader en zoon Vuylsteke — uit Dendermonde, uit de vorige eeuw).

ZAGEMAN. Kruizinga (Jaap). Zageman en Koppermaandag. Oud Nederland. Tijdschrift gewijd aan Volkscultuur en oude Ambachtskunst voor verzamelaars en liefhebbers. (Voortzetting van Hobby), 4^e jaargang, afl. 1 (Januari 1950), blz. 12-14. Geïllustreerd.

(« Janneman », zo noemde men te Amsterdam het blazoen van het houtzagers-gilde, voorstellende een houtzegend mannenpaar te midden van dansende popjes, die door het trekken aan een touw in beweging werden gebracht, en dat op Kopper- of Verlorenmaandag, de jaarlijkse vierdag der houtzagers, gedragen werd in de ommevang der houdragers en leprozen. S. betoogt nu dat de Vlaamse, Groningse en Amsterdamse « zagemannen » of « jannemannen » in verband zouden staan met gebruiken verbonden aan de kringloop der jaargetijden. Toen men dit niet meer begreep zouden deze « zagemannen » dankbare objecten geworden zijn om langwijlige bezoekers te doen verdwijnen. Een foto van een « zageman » uit het Gentse Folklore-museum is opgenomen). (1)

DE REDACTIE.

Alfons De Cockfonds.

Prijsvraag 1951.

De Bond der Oostvlaamse Folkloristen schrijft in 1951, ten laste van zijn Alfons De Cockfonds, de volgende prijsvraag uit :

Gevraagd wordt :

Een in het Nederlands geschreven studie van ten minste 64 blz. van 42 regels met 62 lettertekens over :

Een monografie over het volksleven in het algemeen sedert 1900 van een bepaald dorp, stad of streek uit de provincie Oost-Vlaanderen.

Bijzondere aandacht wordt gevraagd voor de gebruiken, die specifiek eigen zijn aan de bestudeerde plaats. Een algemene vragenlijst, die als leidraad dienen kan, ligt ter beschikking der belangstellenden. Voor het bekomen dezer vragenlijst gelieve men zich te wenden tot het secretariaat van de Bond, Zalmstraat, 69, Gent. Enkel handschriften, leesbaar geschreven of getypt, van nog niet uitgegeven studiën komen in aanmerking.

De auteur zet zijn naam niet op zijn werk, hij voorziet het echter van een ken-spreuk, die hij, met opgave van naam en woonplaats, gesloten in een omslag, met dezelfde spreuk als opschrift, herhaalt. De manuscripten moeten vóór 31 December 1951 gestuurd worden naar de Heer Lodewijk Verlodt, secretaris van de Bond der Oost-vlaamse Folkloristen, Zalmstraat, 69, te Gent, onder vermelding :

Een monografie over het volksleven in het algemeen sedert 1900 van een be-paald dorp, stad of streek uit de provincie Oost-Vlaanderen.

De uitgeloopte prijs bedraagt 1.500 fr.

In geval geen enkel werk aan de vereisten voldoet, kan de keurraad aanmoedigings-premiën toekennen.

De beslissingen van de jury zijn zonder beroep en het bekroonde werk wordt eigendom van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen.

De Secretaris,
L. VERLODT.

De Voorzitter,
F. VAN ES.

(1) Het Gentse Museum bezit thans drie exemplaren. V.

Boekbespreking.

HET POPPENSPEL, nr 4, nr 5, nr 6, nrs 7-8, 1949.

Het reeds ingeburgerd gecyclostyleerd tijdschrift over het poppenspel van Louis Contryn (Auwegemstraat, 78, Mechelen) handhaaft in de hierboven vermelde nummers zijn hoge standing van poppenspelkunde en poppenspelkunst en geeft bovendien een betrouwbare internationale informatie over poppenspelaangelegenheden en poppenspelers. Opstellen over Het Poppenspel in de Kunst door Gerard Walschap, over de Luikse Marionetten door Marcel Fabry, over het Marionnettentheater door Heinrich van Kleist, over Kunst en Poppenspel door Rik De Roover, over De Neus van de Antwerpse Poesje door Jan De Schuyter, over Jan Klaassen door W. Meilink, wisselen af met spelen zoals de Ezelsoren van Koning Midas door Jacques Biebuyck, van Tijn, de lelijke Tovenaar Moeke-Poeke en Prinsesje Morgenrood door Otto Schultz-Heinig. De Dood van Sohier door Tchanches d'Lidje en De drie Citroenen door Many en Alan Saunders konden ons minder bekoren. Ateliergeheimen, zoals die van Frater Herman Jozef, lijken ons van het grootste nut voor onze Vlaamse poppenspelers, die hun toneelaccessoires willen verrijken.

De uitgever en hoofdredacteur Louis Contryn haalt eer van zijn onderneming, die we voor een eventueel tweede jaargang behalve het omslag gewoon gedrukt zouden willen zien en geïllustreerd. Of dit zonder verhoging van prijs zou kunnen geschieden, weten we niet. Thans kosten losse nummers 25 fr., voor de jaargang van 10 nummers wordt 200 fr. gevraagd.

Aan alle folkloristen, die op de hoogte willen blijven van het Vlaamse en van het buitenlandse poppenspel zeer aanbevolen.
P. D. K.

BOES (J.). — Folklore van de Volksbuurt. *Germinal*-reeks. Uitgave « De Vlam », Gent, 48 blz., z.j. (1950). Prijs : 12.50 fr.

De Conservator van het Folklore-museum te Gent beschrijft in deze fris uitezende brochure op eenvoudige, gemoedelijke wijze het leven in de Gentse volksbuurten in de tweede helft der XIXe, begin der XXe eeuw, het tijdvak der mechanisatie op grote schaal en op alle gebied en van het ontstaan en de uitbreiding der grote nijverheidsondernemingen. Hij levert vulgarisatiewerk van de bovenste plank en zijn overzicht mag zeker geslaagd worden genoemd. Het leven van de eenvoudige arbeiders en hun familie, gehokt in triestige, vunzige en ongezonde « cité's », in de nabijheid der grote, lelijke fabrieken, waarvan het bestaan van deze gezinnen bijna gans afhing, wordt hier bondig, maar klaar weergegeven. Hij behandelt achtereenvolgens het leven in de fabriek, het leven op straat met de eigenaardige straatvensters, echte typen somwijlen, vooral de talrijke straatspelen en -vermaken, de glansperiodes in het kinderleven; St. Niklaasdag, Nieuwjaar, Eerste Communie, Pasen en de prijsuitreiking, met het vieren van de primus, de zondaggenoegens voor de grote mensen, alsook die twee belangrijke jaarlijkse evenementen in het Gents werkmansleven van vroeger : Carnaval en de « Gentse Feesten », om te eindigen met de verdwenen loting.

S. stelt vast dat de levensvoorwaarden voor de werklieden nu veel beter geworden zijn, dat vele gebruiken en gemakkelikheden verdwenen zijn of zich gewijzigd hebben, dat de « goede oude tijd » verre van « goed » was, maar dat men er toch steeds met een zekere weemoed moet aan terugdenken en dat het leven in de volksbuurten toch niet van alle poëzie ontbloot was.

Waar S. in zijn laatste hoofdstuk beweert dat er nog geen algemeen werk over onze volkskunde bestaat, verwijzen wij hem naar de werken : « Nederlandsche Volkskunde » door Mgr. Schrijnen (2° druk 1930-1935), « Eigen Aard », door Dr K. C. Peeters (1947) en « Folkloristisch Woordenboek van Nederland en Vlaams België » door K. Ter Laan. Verder dient aangestipt dat de Bond der Oostvlaamse Folkloristen niet in 1925 maar in 1926 gesticht werd.

Dit schattig werkje wordt aan onze lezers warm aanbevolen.

F. V. ES.